

ROY'S ADAPTATION MODEL

Asst. Prof. Dr. Nilubon Rujiraprasert
FON, KKU

ผลลัพธ์การเรียนรู้

- อธิบายสาระสำคัญของกระบวนการ
ทัศน์หลักในทฤษฎีการปรับตัวของ
รอยได้
- อธิบายกลไกการปรับตัวตาม
แนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย
- อธิบายกระบวนการพยาบาลตาม
แนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย
ได้

ความเป็นมาของทฤษฎี

Sister Callista Roy

- 1963 Bachelor's degree in Nursing
- 1966 Master's degree in Pediatric Nursing
- 1975 Master's degree in Sociology
- 1977 Doctoral degree in Sociology

CR: พศ.ดร.พัทธวีไล ศรีแสง

ประวัติการพัฒนาทฤษฎี

- เริ่มพัฒนา Adaptation Model in the 1960s ขณะเรียนปริญญาโทอยู่ที่ UCLA (ได้รับแรงบันดาลใจจาก Dorothy Johnson เป็นอาจารย์ : Behavioral System Model) พบว่าผู้ป่วยเด็กมีศักยภาพในการปรับตัวทั้งร่างกาย & จิตใจ
- พัฒนามาจากหลายทฤษฎี โดยเฉพาะ
  - General Systems Theory (von Bertalanffy, 1968)
  - Stress & Adaptation (Dohrenwend, 1961; Helson, 1964; Lazarus, 1966; Selye, 1956)
- Model was published in 1976, 1989, 1991, 1999

CR: ผศ.ดร.พัทธวิไล ศรีแสง

องค์ประกอบพื้นฐาน : 4 METAPARADIGM

PERSON
(ADAPTIVE
SYSTEM)

ENVIRONMENT
(STIMULI)

HEALTH
(WELL-BEING)

NURSING

กระบวนการพยาบาลมี 6 ขั้นตอน
เพื่อส่งเสริมการปรับตัว
*Two-level assessment,
Nursing diagnosis, Goal
setting, Nursing intervention,
outcomes evaluation*

Key Terms

การปรับตัว (Adaptation)

Adaptation & General
System Model

วิธีในการปรับตัว (Adaptive modes)

ประสบการณ์ ICU เด็ก

กลไกการควบคุม (Cognator subsystem)

ด้านความคิด
(Stress-Lazarus & Folkman)

กลไกการรับรู้ (Regulator subsystem)

ด้านร่างกาย
(Stress-Selye)

PERSONS

- เป็นระบบที่มีศักยภาพในการปรับตัว (Adaptive system)
- อาจหมายถึงบุคคล กลุ่มคน เช่น ครอบครัว ชุมชน ก็ได้
- เป็นองค์รวมที่ประกอบด้วยกาย จิต สังคม และมีการตอบสนองกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
- ในความเป็นระบบที่มีศักยภาพในการปรับตัวนั้น บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับบุคคลได้
- ระบบย่อยของบุคคลทำหน้าที่เป็นเอกภาพเดียวกันและมีวัตถุประสงค์เดียวกัน

PERSONS

ในการคงไว้ซึ่งศักยภาพในการปรับตัว (Adaptation) นั้น บุคคลมีกลไกในการปรับตัว 2 ระดับคือ

กลไกปฐมภูมิ

- กลไกการควบคุม (Regulator) และ
- กลไกการรับรู้ (Cognator)

กลไกทุติยภูมิ

- วิธีในการปรับตัว 4 วิธีคือ
- (1) สรีรภาพ (Physiological function),
- (2) อัตมโนทัศน์ (Self-concept),
- (3) บทบาทหน้าที่ (Role function) และ
- (4) การพึ่งพา (Interdependence)

กลไกปฐมภูมิ

○ เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านกายจิตและสังคม
อาจได้รับถ่ายทอดมาตั้งแต่เกิดหรือแสวงหาในภายหลัง

- **กลไกควบคุมหรือระบบควบคุม (REGULATOR SUBSYSTEM)** มีหน้าที่ควบคุมปฏิกิริยาตอบสนองผ่านทาง NEURAL, CHEMICAL, ENDOCRINE CHANNELS
- **กลไกการรับรู้หรือระบบรับรู้ (COGNATOR SUBSYSTEM):** มีหน้าที่ควบคุมปฏิกิริยาการรับรู้ผ่านการแปลผลข้อมูล การเรียนรู้ การตัดสินใจและอารมณ์

การตระหนักรู้

- การตระหนักรู้ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างระบบย่อย 2 ระบบคือ ระบบการควบคุม และระบบการรับรู้
- การตระหนักรู้เป็นกระบวนการในการเผชิญปัญหา (Coping process) ของบุคคล กล่าวคือ สิ่งเร้าซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) จะเข้ามาสู่บุคคลโดยผ่านระบบย่อยด้านการควบคุม (Regulator) หลังจากนั้น สิ่งเร้าหรือปัจจัยนำเข้านี้จะได้รับการประเมินจากระบบย่อยด้านการรับรู้ และก่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงสิ่งเร้าและผลของมันที่มีต่อบุคคลนำมาซึ่งกระบวนการในการเผชิญปัญหาของบุคคล
- การตระหนักรู้ เป็นสิ่งแสดงความสัมพันธ์ของกายและจิต

กลไกทุติยภูมิ: วิธีในการปรับตัว 4 วิธี

- ❑ **สรีรภาพ Physiological/physical mode (biological):** เกี่ยวข้องกับความต้องการ oxygenation, nutrition, elimination, activity-rest, protection, senses, fluid-electrolyte, acid-base balance, neurological, and endocrine function
- ❑ **อัตมโนทัศน์ Self-concept (psychological):** เกี่ยวข้องกับความรู้สึกต่อตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกที่เป็นผลมาจากปฏิกิริยาจากผู้อื่น ความเชื่อ ความคาดหวัง ค่านิยม
- ❑ **บทบาทหน้าที่ Role function mode (social):** เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาทด้านต่างๆตาม life process การแสดงบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคม
- ❑ **การพึ่งพา Interdependence mode (social):** เกี่ยวข้องกับ สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ระบบการประคับประคองต่างๆ การได้รับความรัก ความอบอุ่น การคำจุน การสนับสนุนช่วยเหลือ

ENVIRONMENT

- The environment is **a stimulus or input** that requires a person to adapt. These stimuli can be positive or negative.
- categorized these stimuli as **focal (สิ่งเร้าตรง)**, **contextual (สิ่งเร้ารอบ)**, and **residual (สิ่งเร้าแฝง)**

- **สิ่งเร้าตรง หรือ สิ่งเร้าเฉพาะ (Focal stimuli):** เป็นสิ่งคุกคามต่อบุคคลในขณะนี้ เป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัว
- **สิ่งเร้าร่วม (Contextual stimuli):** เป็นสิ่งเร้าทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะนั้นโดยเกิดพร้อมไปกับสิ่งเร้าตรง เป็นตัวร่วมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการปรับตัวในทางอ้อม
- **สิ่งเร้าแฝง (Residual stimuli):** เป็นสิ่งเร้าที่อาจมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปรับตัวนั้น แต่เราไม่ทราบความสัมพันธ์ที่แน่ชัดและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นโดยตรงหรือชัดเจน

HEALTH

- ภาวะที่นำไปสู่**ความเป็นบวรณภาพของบุคคล** ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวของบุคคลอย่างเป็นองค์รวมในการปรับตัวทั้ง 4 วิธี
- สุขภาพไม่ใช่การปราศจากความเจ็บป่วย แต่เน้นที่**ความผาสุก (WELL-BEING)**
- เป็นกระบวนการของความต่อเนื่องระหว่างความมีสุขภาพดี ความเจ็บป่วย และความตาย เมื่อบุคคลประสบปัญหาต่างๆ จะมีการ**ปรับตัวตลอดกระบวนการชีวิต**

การปรับตัว (Adaptation)

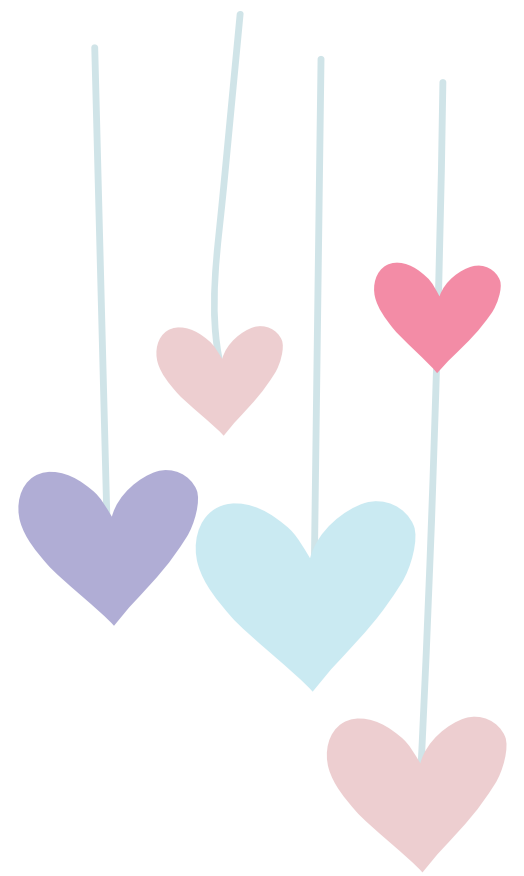
- การปรับตัว เป็นแก่นหรือประเด็นหลัก ของทฤษฎีการปรับตัว และเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับมโนคติด้านสุขภาพ
- บุคคลในฐานะที่เป็น ระบบที่มีศักยภาพในการปรับตัว จะมีปฏิสัมพันธ์อย่างไม่หยุดนิ่งกับ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ **ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมนี้เรียกว่า การปรับตัว (Adaptation)** ซึ่งการปรับตัวจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภาวะสุขภาพของบุคคล ในการที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางบวก (Positive response) ต่อสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ
- การตอบสนองนี้ จะส่งเสริมต่อการบรรลุเป้าหมายที่สมบูรณ์ของมนุษย์ นั่นคือ การดำรงอยู่ การเจริญพัฒนา การสืบต่อ การเรียนรู้ เพื่อไปสู่ **ภาวะสุขภาพที่ดีที่สุดและความผาสุก (Optimal health & well-being)**

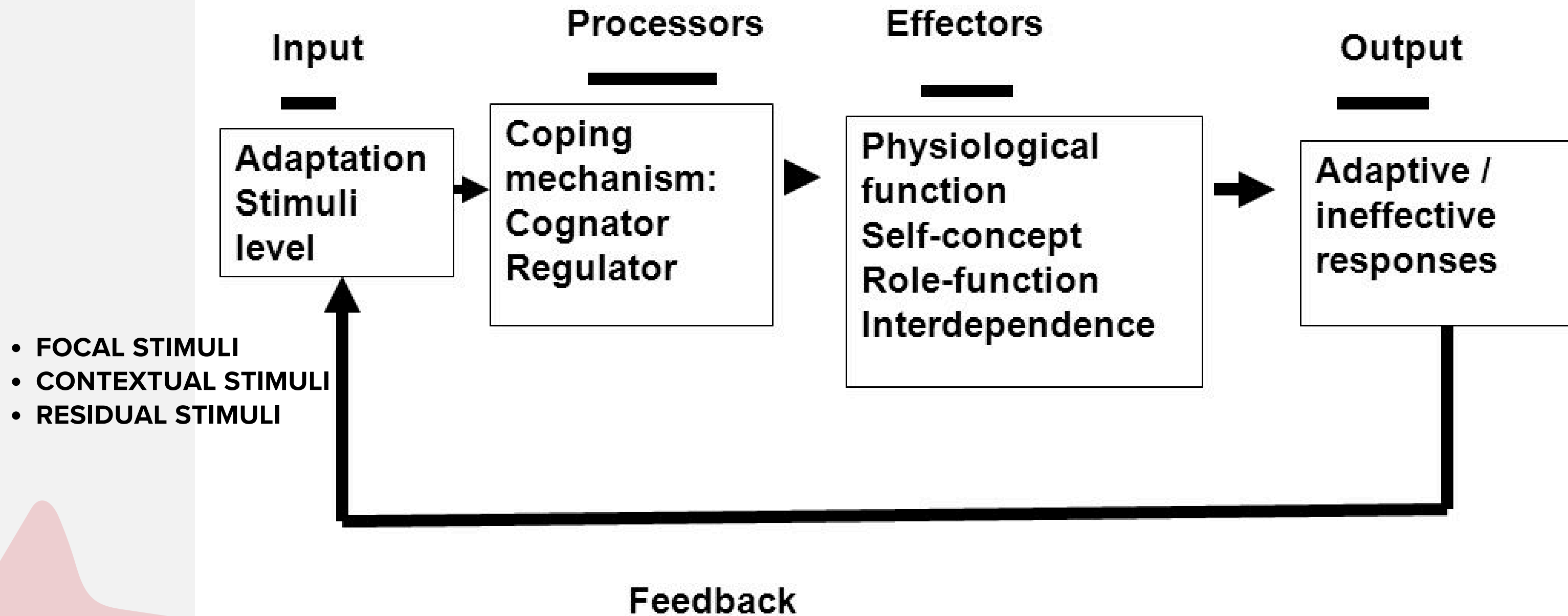
การปรับตัวมี 3 ระดับ

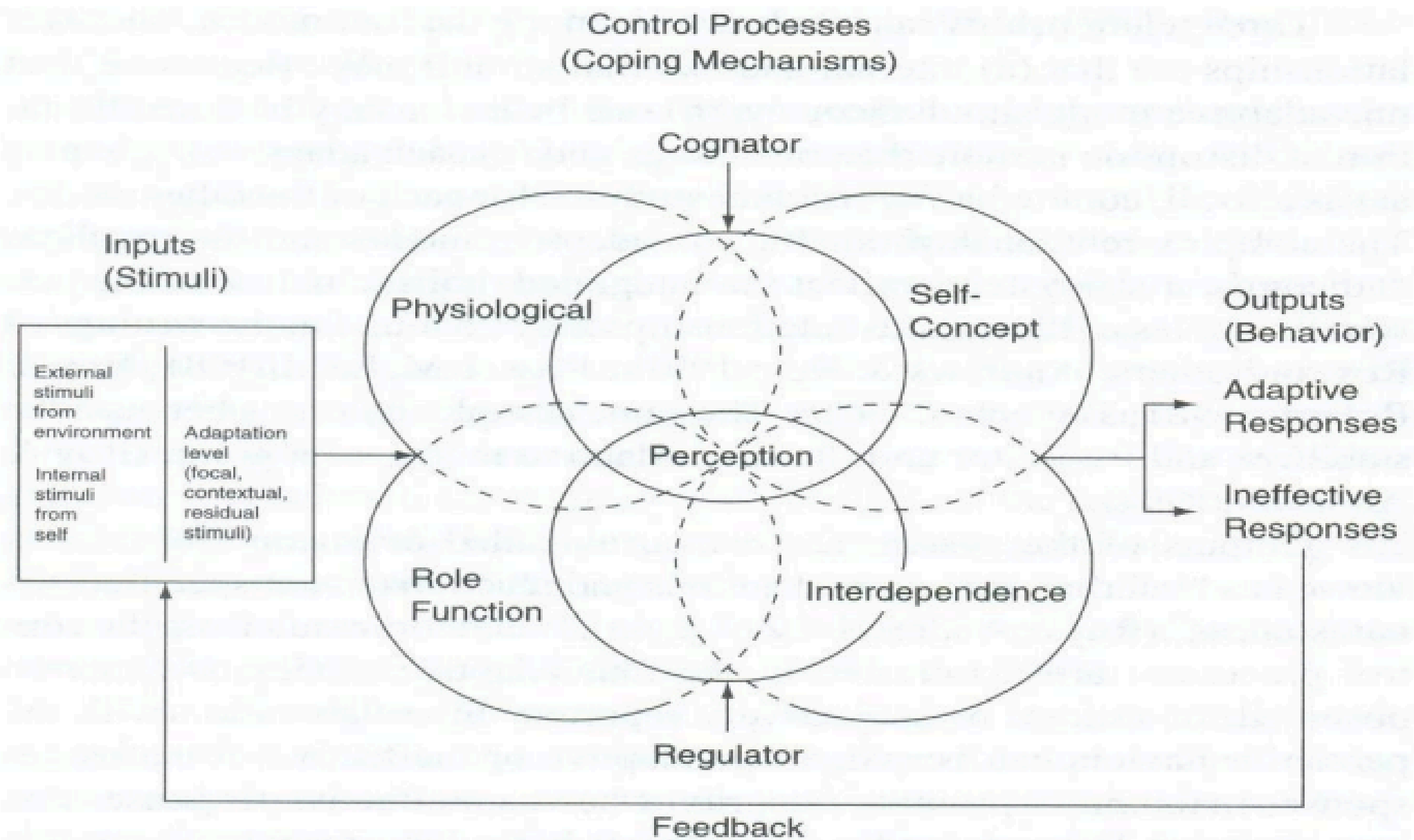
- การปรับตัวที่ประสานกลมกลืนกันได้ดี (Integrated): เป็นการปรับตัวเพื่อรักษาภาวะสมดุลของระบบ ไม่ให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้น เช่น การทำหน้าที่ของผิวหนังในการป้องกันการอักเสบติดเชื้อ
- การปรับตัวที่อยู่ในระยะของการชดเชยหรือกำลังมีการปรับตัว (Compensatory): การปรับตัวที่ระบบย่อยด้านการควบคุมและระบบย่อยด้านการรับรู้ถูกกระตุ้นการทำงานเพื่อที่จะให้เกิดกระบวนการปรับตัว ผ่านวิถีในการปรับตัวทั้ง 4 รูปแบบ
- การปรับตัวที่เป็นอันตราย (Compromised): เกิดขึ้นเมื่อการปรับตัว 2 ระดับแรกล้มเหลว

CR: ผศ.ดร.พัชตร์วิไล ศรีแสง

Person as an Adaptive System

The person as an adaptive system

CR: ผศ.ดร.พัทธวิไล ศรีแสง

NURSING

In Adaptation Model, nurses are facilitators of adaptation. They assess the patient's behaviors for adaptation, promote positive adaptation by enhancing environment interactions and helping patients react positively to stimuli. Nurses eliminate ineffective coping mechanisms and eventually lead to better outcomes.

SIX-STEP NURSING PROCESS

1. Assess the behaviors manifested from the four adaptive modes. (ค้นหาว่าเมื่อสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงไป บุคคลมีการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพหรือ**ไม่มีประสิทธิภาพ**: กลไกหรือวิถีในการปรับตัวใดที่ไม่มีประสิทธิภาพ)

2. Assess the stimuli, categorize them as focal, contextual, or residual. (หาสิ่งเร้าที่มีผลต่อการปรับตัวที่**ไม่มีประสิทธิภาพ**)

SIX-STEP NURSING PROCESS

3. Make a statement or **nursing diagnosis** of the person's adaptive state. (เน้นพฤติกรรม การปรับตัวที่ไม่มีประสิทธิภาพ)
(มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการรักษาด้วยเคมีบำบัด)

4. **Set a goal** the promotion of **adaptation** for individuals and groups in each of the four adaptive modes, thus contributing to health, quality of life, and dying with dignity.

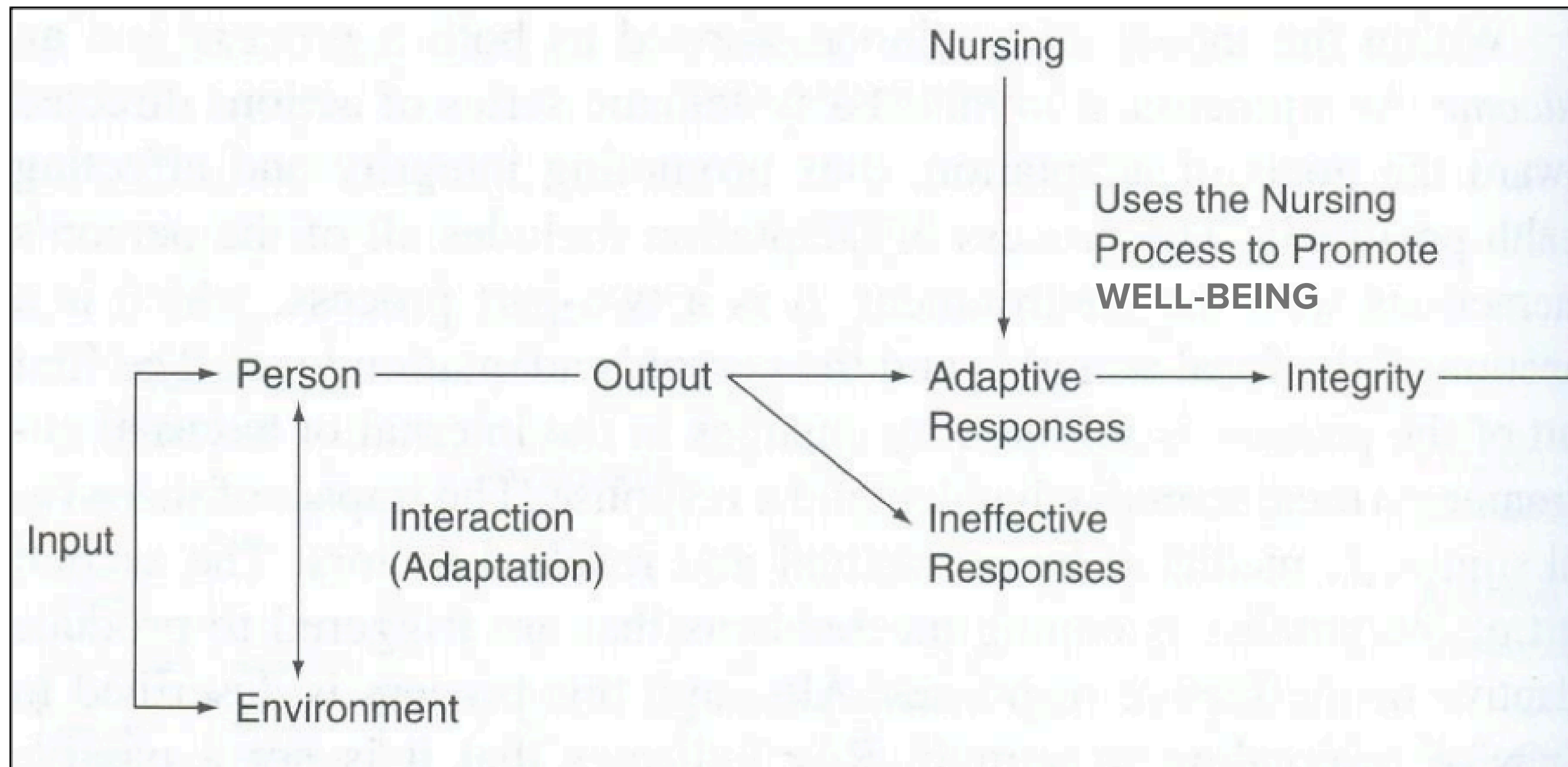

SIX-STEP NURSING PROCESS

5. **Implement interventions** aimed at managing the stimuli. :การจัดการ/เปลี่ยนแปลงสิ่งเร้า (ทั้งภายในและภายนอก) ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพโดยการ removing, increasing, decreasing, maintaining or altering เพื่อทำให้ระดับความสามารถในการเผชิญปัญหา เพิ่มขึ้น/ความสามารถในการปรับตัวสูงขึ้น

6. **Evaluate** whether the adaptive goal has been met.

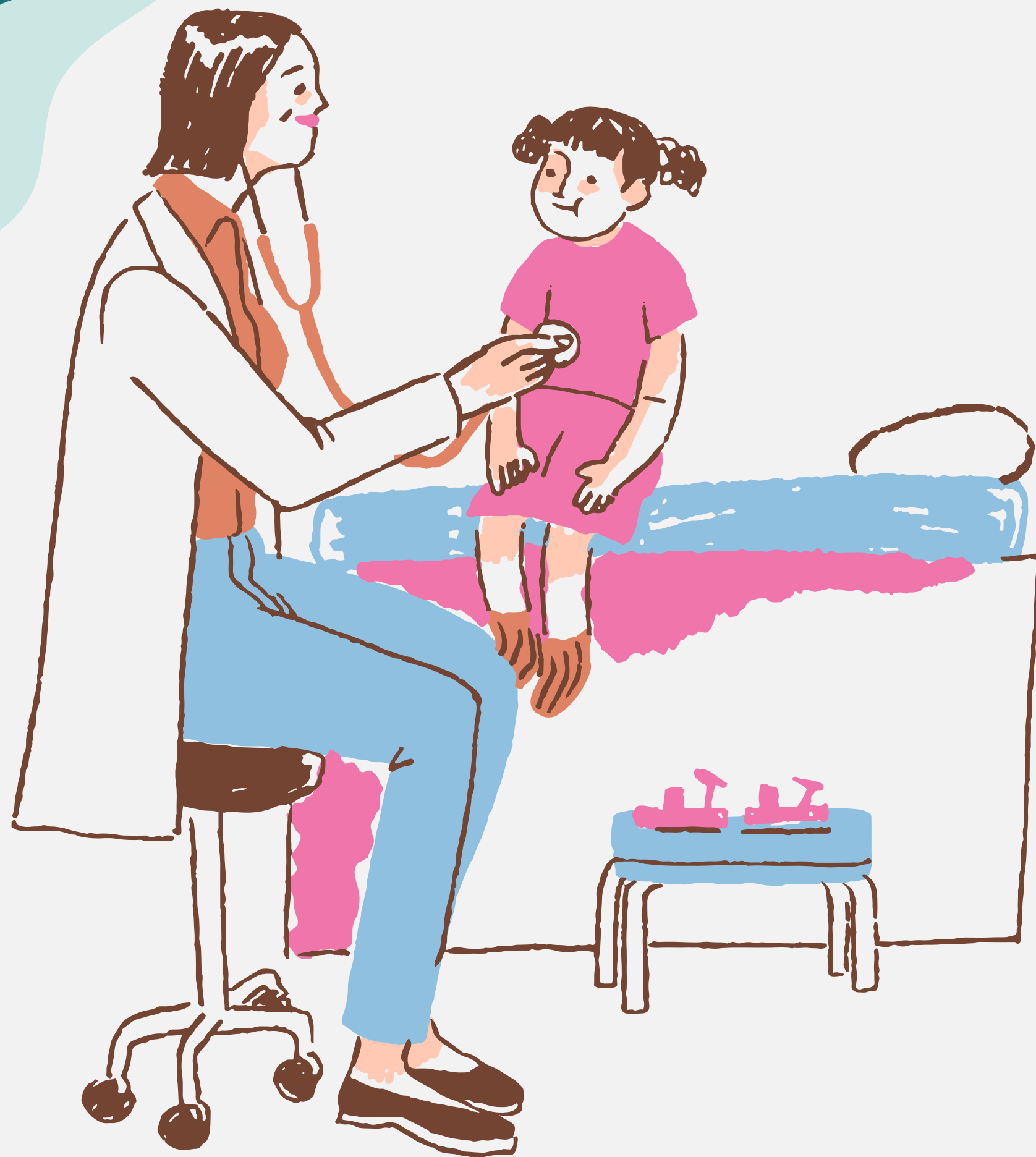

Relationships among the basic components of the adaptation model of nursing

CR: พศ.ดร.พัทธวีไล ศรีแสง

APPLICATION OF ADAPTATION MODEL IN NURSING

- **ด้านการศึกษา: หลักสูตรทางการพยาบาลที่ MOUNT SAINT MARY'S COLLEGE OF NURSING**
- **ด้านการปฏิบัติ: สามารถนำไปใช้ได้ดีในหอผู้ป่วยทั่วไป (NURSING PROCESS) เช่น CANCER, COPD, REHABILITATION, ABUSE**
- **ด้านการวิจัย: การหาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว/การสร้าง NURSING INTERVENTION ในผู้ป่วยกลุ่มต่างๆ**

บทวิจัย

โปรแกรมส่งเสริมการปรับตัวสำหรับผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่
รักษาด้วยวิธีการล้างไตทางช่องท้อง

A PROGRAM ENHANCING ADAPTATION OF PATIENTS
WITH END STAGE RENAL DISEASE AND TREATMENT BY
CONTINUOUS AMBULATORY PERITONEAL DIALYSIS

จิตชวรรณ คงเกษม*

สุนีย์ ละกำปน์**

ปิยะธิดา จีงสมาน***

ประเด็นการวิเคราะห์

- บุคคลในกรอบแนวคิดการศึกษาคือใคร
- สิ่งเร้าที่ปรากฏมีอะไรบ้าง (สิ่งเร้าตรง/แฝง/สิ่งเร้าร่วม)
- ภาวะสุขภาพที่เป็นเป้าหมายคืออะไร
- ในกระบวนการพยาบาล 6 ขั้นตอน
  - Ineffective behaviors มีอะไรบ้าง
  - Nursing intervention คืออะไร
  - การประเมินผลคืออะไร

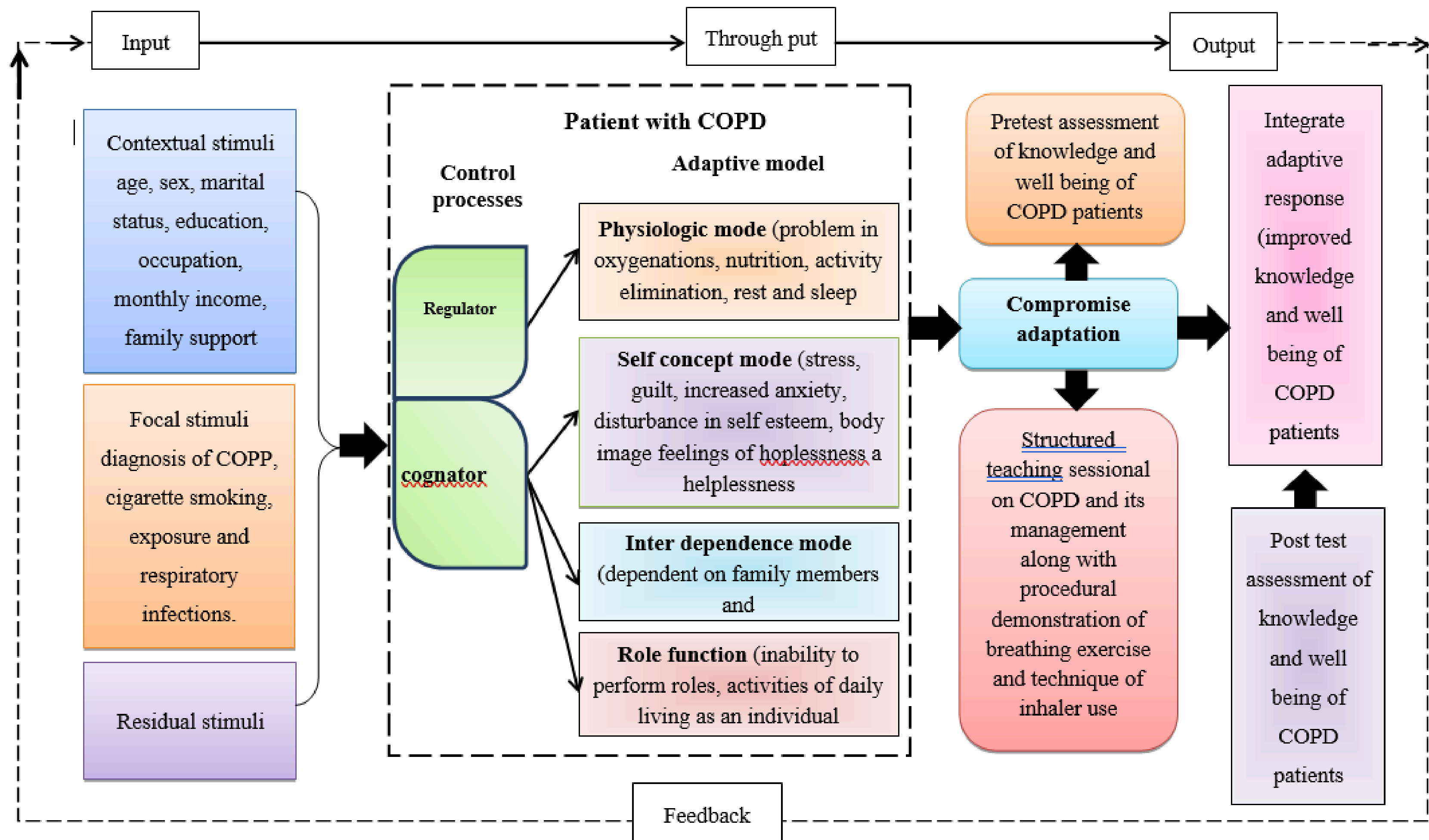

Figure 1: Conceptual Frame work of the study based on Roy's adaptation model

***THANK YOU
FOR
YOUR PARTICIPATION***